

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતેની ગુજરાતની ઉચ્ચ ન્યાયાલયમાં

આર /પ્રથમ અપીલ નં. ૭૯૫ વર્ષ ૨૦૦૨

=====

રીપોર્ટીંગ માટે માન્ય છે - હા

=====

ફુડ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા

- વિરુદ્ધ -

કાના સોમા (મૃત)ના વારસો અને બીજાઓ

=====

ઉપસ્થિતી : : ફુ. અર્ચના યુ. અમીન (૨૪૬૨) - અપીલકર્તા નં. ૧ માટે

શ્રી હસીત એચ. જોશી (૨૪૮૦) - સામાવાળા નં. ૧.૨, ૧.૩, ૧.૪, ૧.૫, ૧.૬, ૧.૭ માટે

રુલ બજેલ છે - સામાવાળા નં. ૧.૧, ૧.૨, ૧.૩, ૧.૪, ૧.૫, ૧.૬, ૧.૭

=====

ખંડપીઠ :: માનનીય ન્યાયમૂર્તિશ્રી હેમંત એમ. પ્રજ્ઞક

તારીખ: ૨૫/૦૯/૨૦૨૫ મૌખિક - ચુકાદો

૧. હાલની અપીલ અપીલકર્તા - ફૂડ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા (મૂળ પ્રતિવાદી) દ્વારા સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮ ની કલમ ૯૬ હેઠળ ૨૩.૦૭.૨૦૦૧ ના રોજ જામનગર ખાતે વિદ્વાન છટ્ટા સંયુક્ત સિવિલ જજ (એસડી) (ત્યારબાદ "ટ્રાયલ કોર્ટ" તરીકે ઓળખાશે) દ્વારા ૧૯૮૫ ના સ્પેશિયલ સિવિલ દાવો નં. ૯૮ માં આપવામાં આવેલા ચુકાદા અને હુકમનામું સામે દાખલ કરવામાં આવી છે, જેમાં વિદ્વાન ન્યાયાધીશે મૂળ વાદી - પ્રતિવાદીઓ દ્વારા નુકસાનની વસૂલાત માટે દાખલ કરાયેલા દાવાને આંશિક રીતે મંજૂરી આપી છે અને અપીલકર્તા - નિગમને પ્રતિવાદીઓને રૂ. ૪,૪૬,૧૦૦/- ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપ્યો છે અને અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરાયેલા પ્રતિદાવાને પણ ફગાવી દીધો છે.

૨. અપીલ રજૂ કરવા તરફ દોરી જતી સંક્ષિપ્ત હકીકતો નીચે મુજબ છે:

૨.૧) કાનાભાઈ સોમાભાઈ (વાદી-પ્રતિવાદી, મૃતકથી) ને ૦૪.૦૯.૧૯૮૨ થી ૦૩.૦૯.૧૯૮૪ ના સમયગાળા માટે બેડી/રોઝી બંદર પર સ્ટીવેડોર કિલચરિંગ, હેન્ડલિંગ અને ટ્રાન્સપોર્ટ કોન્ટ્રાક્ટર તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા, ત્યારબાદ અપીલકર્તા દ્વારા મૃતક પ્રતિવાદીને વાટાઘાટો કરવામાં આવી હતી અને સ્વીકૃતિઓનો ટેલિગ્રામ મોકલવામાં આવ્યો હતો જે તેમને જામનગર ખાતે મળ્યો હતો. મૃતક પ્રતિવાદી દ્વારા એવો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો કે ઘણી વખત, અપીલકર્તા-નિગમ દ્વારા રકમ રોકી રાખવામાં આવી હતી અને ડિપોઝિટ તરીકે રાખવામાં આવી હતી. વિવિધ બિલોમાંથી રોકી રાખવામાં આવેલી રકમ ગેરકાયદેસર હતી. જો અપીલકર્તા જવાબદાર હોય, તો તે બધી રકમ વાદીને પરત કરવા માટે જવાબદાર હોય. મૃતક પ્રતિવાદી દ્વારા વધુમાં એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે અપીલકર્તા સ્ટાફની દેખરેખ અને ચકાસણી હેઠળ રેલ્વે વેગનમાં લઈ જવામાં આવતા અને લોડ કરવામાં આવતા માલની ગંતવ્ય તંગી માટે પ્રતિવાદી જવાબદાર નથી. અપીલકર્તાના સ્ટાફની હાજરીમાં દરેક વેગન લોડની ચકાસણી કરવામાં આવી હતી અને તે માટે એક પ્રમાણપત્ર જારી કરવામાં આવ્યું હતું અને તે કિસ્સામાં રેલવે રસીદ મેળવવામાં આવી હતી કે જો કોઈ અછત જોવા મળે છે તો અપીલકર્તા અને તેનો વાહક માલ માટે જવાબદાર રહેશે. અપીલકર્તા રૂ. ૧,૩૦,૯૬૬/- ની રકમ ભરપાઈ કરવા માટે બંધાયેલા હતા જે અછત તરીકે કાપવામાં આવી હતી અને ડિપોઝિટ તરીકે રાખવામાં આવી હતી. વધુમાં એ પણ જણાવવામાં આવ્યું છે કે અપીલકર્તાના વેરાએ ૨૩.૦૮.૧૯૮૪ ના તેમના પત્ર મુજબ, સુરક્ષા કપાત તરીકે કુલ રૂ. ૧,૯૬,૧૨૮/- ના વિવિધ બિલો રોકી રાખ્યા હતા, કોઈ કારણ આપ્યા વિના. અપીલકર્તાએ પ્રતિવાદીના બિલોમાંથી રૂ. ૨૫,૫૦૦/- પણ રોકી રાખ્યા હતા અને વેગન નોંધણી ચાર્જ તરીકે ઉપરોક્ત રકમ જમ કરવાનો ગેરકાયદેસર પ્રયાસ કર્યો હતો.

૨.૨) ટૂંકમાં, અપીલકર્તાએ ફરિયાદના ફકરા ૧૬ માં જણાવ્યા મુજબ, નીચે મુજબ રકમ રોકી રાખી હતી:-

[૧]	અપીલકર્તા વતી મોટા અટકાયત ખર્ચ તરીકે ચુકવણી કરવામાં આવી.	રૂ.૨૦,૯૨૦/-
[૨]	ન્યૂનતમ દરે નોન ટેન્ડર વધારાની વસ્તુ	રૂ.૬૦,૯૧૫/-
[૩]	કથિત ડેસ્ટિનેશન અછત કપાતની બિન-જવાબદારી બિલ રકમના ૧૦% કરવામાં આવે છે અને ડિપોઝિટ તરીકે રાખવામાં આવે છે-	રૂ.૧,૩૦,૯૬૫/-
[૪]	રૂ.૩૦૮.૧૯૮૪ ના અપીલકર્તાના પત્ર મુજબ વિવિધ બિલોની રકમ સુરક્ષા ડિપોઝિટ તરીકે રોકી રાખવામાં આવી છે.	રૂ.૧,૯૬,૧૨૮/-
[૫]	રેલવે નોંધણી ચાર્જ તરીકે ચુકવણી કાપવામાં આવે છે.	રૂ.૨૫,૫૦૦/-
[૬]	સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાની ગેરંટી પ્રારંભિક સુરક્ષા થાપણ તરીકે આપવામાં આવે છે.	રૂ.૬૨,૫૦૦/-

૨.૩) ઉપરોક્ત રકમ અપીલકર્તા સામે બાકી હતી. મૃતક પ્રતિવાદીએ વારંવાર બાકી રકમ ચૂકવવાની માંગણી કરી હતી પરંતુ અપીલકર્તા તરફથી કોઈ જવાબ મળ્યો ન હતો અને તેથી, અપીલકર્તાને કાનૂની નોટિસ આપવામાં આવી હતી, તેમ છતાં અપીલકર્તાએ મૃતક પ્રતિવાદીને ઉપરોક્ત રકમ ચૂકવી ન હતી અને તેથી, પ્રતિવાદીએ અપીલકર્તા પાસેથી રૂ. ૪,૯૬,૯૩૦/- વસૂલવા માટે ૧૯૮૫ ના ખાસ સિવિલ દાવો નં. ૯૮ માં દાવો દાખલ કરવો પડ્યો.

૨.૪) કે, અપીલકર્તાએ ટેન્ડર કરારની શરતો અને નિયમો હેઠળ, મૃતક પ્રતિવાદી પાસેથી રૂ. ૧૧,૦૪,૫૭૨.૫૪ ની નક્કી કરેલી જવાબદારી સામે વસૂલ કરી શકાય તેવી બાકી રકમ રૂ. ૬,૦૨,૪૯૦.૨૦ નો પ્રતિ-દાવો પણ દાખલ કર્યો હતો.

૨.૫) કે, ટ્રાયલ કોર્ટે સમન્સ જારી કર્યું હતું જે અપીલકર્તા પર બજાવવામાં આવ્યું હતું અને તેથી, અપીલકર્તાએ આંક -૧૯ ખાતે પ્રતિદાવા સાથે તેનું લેખિત નિવેદન દાખલ કર્યું હતું અને ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા તમામ દલીલો અને દલીલોને નકારી કાઢી હતી અને પ્રતિવાદી પાસેથી રૂ. ૬,૦૨,૪૯૦/- વસૂલ કરવાનો દાવો કર્યો હતો. પ્રતિવાદીઓએ અપીલકર્તાના પ્રતિદાવા સામે

આંક -૨૮ ખાતે લેખિત નિવેદન પણ દાખલ કર્યું હતું. દલીલોના અવલોકન પર, ટ્રાયલ કોર્ટે આંક -૮૮ ખાતે નીચે મુજબ મુદ્દાઓ ઘડ્યા હતા:

૧. શું વાદીઓ ઘોષણાપત્ર અને ચુકવણી મનાઈ હુકમ મેળવવા માટે હકદાર છે?
- ૧બી. શું વાદી સાબિત કરે છે કે તે પ્રતિવાદી પાસેથી રૂ. ૪,૪૬,૯૩૦/- વસૂલવા માટે હકદાર છે?
૨. શું વાદીઓ કોઈ વ્યાજ મેળવવા માટે હકદાર છે, જો હા, તો કયા દરે?
૩. શું આ કોર્ટને દાવો ચલાવવાનો અધિકારક્ષેત્ર છે?
૪. શું પ્રતિવાદી સાબિત કરે છે કે વાદી પ્રતિવાદીને વસૂલ કરી શકાય તેવી રકમ રૂ.૬,૦૨,૪૯૦.૩૪ ps ચુકવવા માટે બંધાયેલા છે?
૫. કયો હુકમ અને હુકમનામું?

૨.૬) કેસ સાબિત કરવા માટે, વાદીઓ - મૂળ દાવેદારોએ મૌખિક પુરાવા રજૂ કર્યા હતા, જેમાં, વાદી, શ્રી નારણભાઈ કન્નાભાઈએ આંક -૪૦ ખાતે જુબાની આપી હતી જ્યારે, પ્રતિવાદી - અપીલકર્તાએ અહીં મૌખિક પુરાવા રજૂ કર્યા હતા જેમ કે,

- (i) શ્રી મનહરલાલ શાંતિભાઈ પરમારે આંક -૫૭ ખાતે જુબાની આપી હતી;
- (ii) શ્રી મહેન્દ્રભાઈ મગનભાઈએ આંક -૧૩૩ ખાતે જુબાની આપી હતી; અને
- (iii) શ્રી રમેશચંદ્ર હિરજીભાઈએ આંક -૧૩૪ ખાતે જુબાની આપી હતી.

પક્ષકારોએ ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ ઘણા દસ્તાવેજી પુરાવા પણ રજૂ કર્યા હતા.

૨.૭) બંને પક્ષો દ્વારા રજૂ કરાયેલા મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવાઓ અને બંને પક્ષો દ્વારા ઉદ્દેખિત અને આધાર રાખેલા નિર્ણયોને ધ્યાનમાં લીધા પછી, ટ્રાયલ કોર્ટે આંશિક રીતે દાવાને મંજૂરી આપી છે અને પ્રતિવાદીઓ - મૂળ વાદીઓ - ની તરફેણમાં હુકમનામું પસાર કર્યું છે

અને પ્રતિવાદી – અપીલકર્તાને પ્રતિવાદીઓને રૂ. ૪,૪૬,૧૦૦/- ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપ્યો છે અને ૨૩.૦૭.૨૦૦૧ ના તેના ચુકાદા અને હુકમનામું દ્વારા અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરાયેલા પ્રતિ દાવાને નકારી કાઢ્યો છે.

૩. ૧૯૮૫ના ખાસ સિવિલ દાવો નં. ૯૮ માં જામનગર ખાતેના વિદ્વાન છટ્ટા સંયુક્ત સિવિલ જજ (એસડી) દ્વારા ૨૩.૦૭.૨૦૦૧ ના રોજ આપવામાં આવેલા ઉપરોક્ત ચુકાદા અને હુકમનામાથી નારાજ અને અસંતુષ્ટ હોવાથી, અપીલકર્તાએ સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮ ની કલમ ૯૬ હેઠળ આ અપીલ દાખલ કરી છે.

૪. અપીલકર્તા – ફૂડ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રીમતી અર્યના આચાર્ય અને પ્રતિવાદીઓ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી હસિત જોશીના નિવેદનો સાંભળ્યા.

૫. વિદ્વાન વકીલ શ્રીમતી આચાર્યએ રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે કેસમાં સામેલ તથ્યોને ધ્યાનમાં લીધા નથી અને અપીલકર્તા વતી કરવામાં આવેલી રજૂઆતો પર વિચાર કર્યો નથી. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે અપીલકર્તાના એકંદર પ્રતિ-દાવા, તેમાં સમાવિષ્ટ વિનંતીઓ અને પ્રતિ-દાવાના સમર્થનમાં રજૂ કરાયેલા પુરાવાઓની ગંભીરતાને સમજવામાં નિષ્ફળ રહી છે. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે અગાઉના પેટા-ફકરામાં ઉદ્દેખિત પુરાવાઓની અસરને સમજવામાં નિષ્ફળ રહી છે, જેના પરિણામે વ્યાજ માટેની પ્રાર્થના પ્રતિકૂળ રીતે પૂર્વગ્રાહિત થાય છે. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે ગંતવ્ય તંગી જવાબદારી, બાર્જ ડિટેન્શન ચાર્જ, શિપિંગ જવાબદારી વગેરે મુદ્દાઓ પર યોગ્ય રીતે ધ્યાન આપ્યું નથી, અને ગંતવ્ય ચાર્જ માટે કરારની શરતો મુજબ, જવાબદારી કોન્ટ્રાક્ટરની હતી તે હકીકતને સમજવામાં નિષ્ફળ રહી છે, કારણ કે માલ તેના અંતિમ સોંપણી સુધી હંમેશા કોન્ટ્રાક્ટર અથવા તેના સ્ટાફ

અથવા મજૂરોના કબજામાં હતો. તેણીએ રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે એ સમજવામાં ભૂલ કરી છે કે વાદી કોન્ટ્રાક્ટર ઉપરોક્ત અછત વગેરે માટે જવાબદાર છે. તેણીએ રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે એ હકીકત સમજવામાં નિષ્ફળ રહી છે કે કોન્ટ્રાક્ટરે દર વખતે રેલ્વે રસીદ મેળવવાની કાળજી લીધી ન હતી અને ટેન્ડરની શરતો અને નિયમોનું પાલન કર્યું ન હતું, અને આ પ્રક્રિયામાં, જ્યાં પ્રતિવાદી-વાદી જવાબદાર અને જવાબદાર હતા ત્યાં બાર્જ ડિટેન્શન ચાર્જને મંજૂરી આપી અને ચૂકવ્યો. તેણીએ રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે ટેન્ડરની શરતોની પ્રશંસા કરી ન હોવાથી, તેના પર યોગ્ય રીતે ધ્યાન આપ્યું ન હોવાથી, નક્કી કરેલી રકમ માટે પ્રતિવાદી-વાદીની તરફેણમાં તમામ બાબતો પર વિવાદિત ચુકાદો ખોટી રીતે પસાર કર્યો છે, અને પરિણામે રૂ. ૬,૦૨,૪૯૦.૩૪ ના પ્રતિ-દાવાને પણ ખોટી રીતે નકારી કાઢ્યો છે. ખર્ચ સાથે. તેણીએ એવી પણ રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે કેસમાં સંકળાયેલા તથ્યોને ધ્યાનમાં લીધા નથી અને અપીલકર્તા વતી કરવામાં આવેલી રજૂઆતો પર વિચાર કર્યો નથી અને કેસની સુનાવણી સમયે ઉઠાવવામાં આવેલી અપીલકર્તાની દલીલોને પણ ધ્યાનમાં લીધી નથી અને આમ, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલા તર્ક, રેકૉર્ડ કરાયેલા તારણો અને તારણો ભૂલભરેલા, ગેરકાયદેસર અને રેકૉર્ડ પર કોઈ પુરાવા વિનાના છે. અપીલના મેમોમાં ઉશ્કેરાયેલા આધારો ઉપરાંત, વિદ્વાન વકીલ શ્રીમતી આચાર્યએ વિનંતી કરી છે કે હાલની અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલ વાંધાજનક ચુકાદો અને હુકમનામું રદ કરવામાં આવે અને બાજુ પર રાખવામાં આવે.

૫.૧) વિદ્વાન વકીલ શ્રીમતી આચાર્યએ નીચેના અધિકારોનો ઉલ્લેખ કર્યો છે અને તેમના પર આધાર રાખ્યો છે, જે ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ ટાંકવામાં આવ્યા છે:

[૧] બિહાર રાજ્ય વીજળી બોર્ડ પટના અને અન્ય વિરુદ્ધ

મેસર્સ ગ્રીન રબર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ અને અન્ય; ૧૯૯૦ (૧) SCC ૭૩૧,

[૨] કુલચંદ વિરુદ્ધ બાલ્કિશંદદાસ; AIR ૧૯૬૩ SC ૧૪૦૫ (V ૫૦ C. ૨૦૪)

(પંજાબથી) ૧૩મી જાન્યુઆરી, ૧૯૬૩

[૩] મેસર્સ એચએમ કમાલુદ્દીન અંસારી અને કંપની વિરુદ્ધ

યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા એન્ડ ઓર્સ; AIR ૧૯૮૪ SC ૨૯,

[૪] Timblo Irmasus Ltd. વિ. JAM Sequiera; AIR ૧૯૭૭ SC ૭૩૪

[૫] મૌલા બક્સ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા; ૧૯૬૯ (૨) SCC ૫૫૪,

[૬] M/s. મુરલીધર ચિરંજીલાલ વિ. મેસર્સ હરિશ્ચંદ્ર જ્ઞારકાદાસ;

AIR ૧૯૬૨ SC ૩૬૬.

[૭] મોહમ્મદ સલામતુલ્લાહ અને અન્ય વિરુદ્ધ આંધ્ર પ્રદેશ સરકાર;

AIR ૧૯૭૧ SC ૧૪૮૧.

[૮] થાવરદાસ પેરુમલ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા; AIR ૧૯૫૫ SC ૪૬૮.

[૯] ભારત સંઘ વિરુદ્ધ કિશોરીલાલ ગુપ્તા; AIR ૧૯૫૯ SC ૧૩૬૨.

૬. તેનાથી વિપરીત, પ્રતિવાદીઓ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી હસિત જોશીએ રજૂઆત કરી છે કે મૃતક કાના સોમાએ અપીલકર્તા - ફૂડ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા (ટૂંકમાં FCI) સામે રૂ. ૪,૯૬,૯૩૦/- ની વસૂલાત માટે દાવો દાખલ કર્યો હતો, જોકે, દાવો બાકી હોવાથી, મૂળ વાદી કાના સોમાનું ૧૩.૦૯.૧૯૯૨ ના રોજ અવસાન થયું હતું અને તેમના કાનૂની વારસદારોને ૧૯.૦૨.૧૯૯૬ ના રોજ આંક -૨૮ ખાતે વાદી તરીકે રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યા હતા. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે દાવામાં, અપીલકર્તા FCI દ્વારા પૂરતા લાંબા સમય સુધી લેખિત નિવેદન દાખલ કરવામાં આવ્યું ન હતું અને તેથી, લેખિત નિવેદન દાખલ કરવાનો અપીલકર્તાનો અધિકાર બંધ કરવામાં આવ્યો હતો. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે આંક -૧૮ મુજબ, અપીલકર્તાના વકીલે પ્રાર્થના કરી હતી કે તેઓ સમયસર જવાબ દાખલ કરી શક્યા નથી અને તેથી, તેમણે DE યાદી સાથે પ્રતિદાવા સાથે લેખિત નિવેદન દાખલ કર્યું છે અને લેખિત નિવેદન દાખલ કરવાની પરવાનગી માંગી છે. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે આંક ૧૮ નીચે આપેલા આદેશ મુજબ, જામનગરના વિદ્વાન બીજા સંયુક્ત સિવિલ જજએ અરજી મંજૂર કરી અને બીજી બાજુ રૂ.

૧૫૦.૦૦ ની કિંમત ચૂકવીને પ્રતિદાવા સાથે લેખિત નિવેદન દાખલ કરવાની મંજૂરી આપી અને ત્યારબાદ, આંક ૧૯ માં લેખિત નિવેદન દાખલ કરવામાં આવ્યું. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે કથિત પ્રતિદાવા અપીલકર્તા FCI દ્વારા અલગથી દાખલ કરવામાં આવ્યો ન હતો, પરંતુ લેખિત નિવેદનમાં જ, FCI એ રૂ. ૧૧,૦૪,૫૭૨.૫૪ ની રકમ પ્રતિદાવા તરીકે દાવો કર્યો હતો અને પ્રતિવાદી અપીલકર્તા પાસેથી કોઈપણ રકમ મેળવવાનો હક્કદાર હોવાનો ઇનકાર કર્યો હતો. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ દાવોનો નિર્ણય લીધો અને પ્રતિવાદને નકારી કાઢ્યો અને દાવો દાખલ કરવાની તારીખથી એટલે કે ૦૨.૦૭.૧૯૮૫ ના રોજ ડિક્રીટલ રકમ પર કોઈપણ વ્યાજ વિના પ્રતિવાદીના દાવાને રૂ. ૪,૪૬,૧૦૦/- માં ડિક્રીટ કર્યો. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા વાંધાજનક ચુકાદા અને ચુકાદાને ધ્યાનમાં લેતા અને દાવાની તારીખથી કોઈપણ વ્યાજ ન આપવા માટે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા તર્કને ધ્યાનમાં લેતા, આ કોર્ટ દ્વારા તેમાં દખલ કરવાની જરૂર નથી. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે ૦૨.૦૭.૧૯૮૫ ના રોજ દાખલ કરાયેલા દાવામાં ૧૭.૧૨.૧૯૯૦ ના રોજ અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરાયેલ પ્રતિ દાવો મર્યાદાના કાયદા દ્વારા પ્રતિબંધિત હતો કે નહીં અને તે પાસાને યોગ્ય રીતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યો હતો અને નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે પ્રતિ દાવામાં મર્યાદાનો પ્રશ્ન ઉભો ન થાય તે જોવા માટે, અપીલકર્તા FCI એ પ્રતિ દાવો અલગથી દાખલ કર્યો ન હતો, પરંતુ ઉમેર્યું હતું કે લેખિત નિવેદનમાં દાવો અને અપીલકર્તા FCI ના આવા વર્તનને નાપસંદ કર્યું જરૂરી છે.

૬.૧) વિદ્વાન વકીલ શ્રી જોશીએ રજૂઆત કરી છે કે આંક - ૪૦ મુજબ, નારણભાઈ કાનાભાઈએ ૩૧.૦૧.૧૯૯૭ ના રોજ પ્રતિવાદી વતી ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ જુબાની આપી છે. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે આંક - ૫૭ મુજબ, ૨૯.૦૯.૧૯૯૮ ના રોજ, અપીલકર્તા વતી, એક મનહરલાલ બી. પરમાર સહાયક ગ્રેટર I એ ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ જુબાની આપી છે અને તેમની ઊલટતપાસમાં જણાવ્યું છે કે FCI ના રેલ્વેમાં વ્યક્તિઓ AGI, AG ૨- AG ૩ કેડરના હશે જ્યારે

બંદર પર, FCI ના વ્યક્તિઓ જેમ કે આસિસ્ટન્ટ મેનેજર AG ૧-૨-૩ હશે અને સ્વીકાર્યું છે કે જ્યારે માલ બંદર પર આવશે, ત્યારે કોન્ટ્રાક્ટર ઉપરાંત, અમારા FCI કર્મચારીઓની પણ હાજરી હશે. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું છે કે જ્યારે માલ રેલ્વેમાં અથવા અન્ય માધ્યમથી મોકલવામાં આવશે, ત્યારે તેમના અધિકારી પણ કોન્ટ્રાક્ટર સાથે હાજર રહેશે. તેમણે એમ પણ કહ્યું છે કે આ મામલે જુબાની આપતા પહેલા, તેમણે રેલવે અને બંદર પરના તેમના સ્ટાફ સાથે ચર્ચા કરી ન હતી અને સંબંધિત સમયે અન્ય અધિકારી સાથે પણ ચર્ચા કરી ન હતી. તેમણે એમ પણ કહ્યું છે કે રાજકોટ ઓફિસ દ્વારા નોટિસ કેવી રીતે મોકલવામાં આવી તે અંગે તેમને આ બાબતની કોઈ વ્યક્તિગત જાણકારી નહોતી. તેમણે કહ્યું છે કે તેમણે આ મામલે મોકલવામાં આવેલી નોટિસની RPAD રસીદો રજૂ કરી નથી. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું છે કે તેમણે કોઈ લેખિત પુરાવા રજૂ કર્યા નથી જે દર્શાવે છે કે નારણભાઈ કાનાભાઈની ક્ષમતામાં વ્યવસાય કરી રહ્યા હતા અને તેમની પાસે નારણભાઈ અને કાનાભાઈ સંયુક્ત રીતે વ્યવસાય કરી રહ્યા હતા તે દર્શાવવા માટે કોઈ પુરાવા નથી. વિદ્વાન વકીલ શ્રી જોશીએ રજૂઆત કરી છે કે આંક -૭૩, ૧૬.૦૨.૧૯૯૪ ના નિયમો અને શરતો અનુસાર, કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા રૂ. ૬૨,૫૦૦/- ની સુરક્ષા ડિપોઝિટ કરવામાં આવી હતી અને પ્રતિ-દાવા માટે કંઈ આપવામાં આવ્યું ન હતું. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા કુલ ૭૯ દસ્તાવેજોની પ્રશંસા કરવામાં આવી છે અને દાવાની તારીખથી વ્યાજનો દાવો કરવાના અપીલકર્તાના અધિકારોને પૂર્વગ્રહ રાખ્યા વિના, મુદ્દાઓનો યોગ્ય રીતે નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે જો અપીલકર્તા લેખિત નિવેદનમાં પ્રતિદાવો રજૂ કરી શકે છે, તો હાલના પ્રતિવાદીઓ ચુકાદાના તે ભાગને પણ પડકારી શકે છે જ્યાં ટ્રાયલ કોર્ટે કોઈ રસ આપ્યો નથી. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે અવલોકન કર્યું છે કે અપીલકર્તાના સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે કોઈ સ્પષ્ટ RR ન હોવા છતાં, તેમણે ડિલિવરી લીધી હતી અને ડિલિવરી અટકાવી ન હતી અને ડેસ્ટિનેશન અછતના તથ્યોની ચકાસણી કરી ન હતી કારણ કે તેમના સ્તરે આવી કોઈ પ્રક્રિયા નહોતી અને સ્વતંત્ર સાક્ષીની હાજરીમાં તે ડેસ્ટિનેશન પર અછત અંગે કોઈ પંચનામું તૈયાર કરવામાં આવ્યું ન હતું. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે વધુમાં અવલોકન કર્યું છે કે અપીલકર્તાના

સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે તેણે જે પણ તથ્યો રજૂ કર્યા છે તે રેકૉર્ડમાંથી હતા અને તેને કોઈ વ્યક્તિગત જાણકારી નહોતી. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું છે કે જિલ્લા મેનેજર, રાજકોટે પ્રતિદાવો તેમજ વકાલતનામા પર સહી કરી હતી જ્યારે, મુખ્ય કાર્યકારી ઇજનેર દિલ્હીમાં હતા. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે આવા તથ્યપૂર્ણ પાસાઓ પર વિચારણા કરવામાં આવી રહી છે અને કર્ણાટક રાજ્ય વિરુદ્ધ કેસના નિર્ણય પર પણ વિચારણા કરવામાં આવી રહી છે. શ્રી રામેશ્વર રાઈસ મિલ્સ, AIR ૧૯૮૭ SC ૧૩૫૯ માં અહેવાલ મુજબ, ટ્રાયલ કોર્ટ એવા નિષ્કર્ષ પર આવી હતી કે કરારનો પક્ષકાર પોતાના કેસમાં મધ્યસ્થી ન બની શકે. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે કરારની શરત નં. (૧૮) પાના ૨૦ ની સમજણ પછી, ટ્રાયલ કોર્ટે યોગ્ય રીતે અવલોકન કર્યું છે કે, આ શરત, Exh.-૧૨૭ પર પોર્ટ પુરાવાના પ્રમાણપત્ર અને અપીલકર્તાના પ્રવેશને ધ્યાનમાં લેતા, તે સ્પષ્ટ છે કે બાર્જની કહેવાતી અટકાયતને વાદીઓ તરફથી બેદરકારી કહી શકાય નહીં. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે એમ પણ અવલોકન કર્યું છે કે Exh.-૨૨૭ પર અપીલકર્તાની સમિતિના અહેવાલમાંથી પણ જાણવા મળ્યું છે કે સમિતિએ બાર્જ ડિટેન્શન ચાર્જના સંદર્ભમાં ઊંડાણપૂર્વક અભ્યાસ અને ચકાસણીની જરૂર હોવાનું જણાવ્યું હતું. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે અવલોકન કર્યું છે કે અપીલકર્તા વતી આવી ચકાસણી અંગે કોઈ વધુ અહેવાલ રજૂ કરવામાં આવ્યો નથી અને તેથી, એવું લાગે છે કે આ બાબતે અપીલકર્તા દ્વારા દાવો કરાયેલ રકમ કોઈ પુરાવા વિનાની હતી અને આવા વિચારણાઓના આધારે, ટ્રાયલ કોર્ટે યોગ્ય રીતે પ્રતિવાદીના દાવાને નકારી કાઢ્યો છે અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓની પ્રશંસા કર્યા પછી, યોગ્ય રીતે પ્રતિવાદીઓની તરફેણમાં દાવો કરવાનો નિર્ણય લીધો છે. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે પ્રતિવાદીના દાવાની જવાબદારીના પાસાને પણ ધ્યાનમાં લીધો છે અને યોગ્ય રીતે અવલોકન કર્યું છે કે તે એક સ્વીકૃત સ્થિતિ છે કે ગંતવ્ય સ્ટેશન પર, પ્રતિવાદીઓ વતી કોઈને હાજર રહેવા માટે બોલાવવામાં આવ્યા ન હતા. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે યોગ્ય રીતે અવલોકન કર્યું છે કે ખરેખર ગંતવ્ય સ્થાન પર અછત હોવાનું દર્શાવતો કોઈ એક પણ પુરાવો નથી અને જે પક્ષે ગંતવ્ય સ્થાન પર માલની અછત અંગે ફરિયાદ કરી હોય તેના તરફથી કોઈ દસ્તાવેજી પુરાવો રજૂ કરવામાં

આવ્યો ન હતો અને અપીલકર્તા વતી સાક્ષીની કબૂલાત પણ ધ્યાનમાં લેવામાં આવી હતી કે ગંતવ્ય સ્થાન પર સ્વતંત્ર સાક્ષીઓની હાજરીમાં કોઈ પંચનામું તૈયાર કરવામાં આવ્યું ન હતું. વધુમાં, રેકૉર્ડ પરથી એ પણ સ્પષ્ટ થાય છે કે સામાન્ય રીતે અછતના કિસ્સામાં, FCI આ સંદર્ભમાં રેલ્વે ઓથોરિટીને ફરિયાદ કરે છે પરંતુ, ગંતવ્ય સ્થાનની અછતના તેના આરોપને સમર્થન આપવા માટે અપીલકર્તા દ્વારા આ સંદર્ભમાં કંઈપણ રજૂ કરવામાં આવ્યું નથી. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે રેકૉર્ડ પરના વિશાળ પુરાવાઓને ધ્યાનમાં રાખીને, ટ્રાયલ કોર્ટે દાવાને આંશિક રીતે મંજૂરી આપી છે અને અપીલકર્તાને દાવાના પ્રમાણસર ખર્ચ સાથે પ્રતિવાદીઓને રૂ. ૪,૪૬,૧૦૦/- ચૂકવવાનો આદેશ આપ્યો છે અને અપીલકર્તાના પ્રતિદાવાને યોગ્ય રીતે નકારી કાઢ્યો છે અને તેથી, અપીલ રદ કરવી જરૂરી છે. દેખીતી રીતે એ સ્પષ્ટ છે કે બાર્જની કહેવાતી અટકાયતને વાદીઓ તરફથી બેદરકારી કહી શકાય નહીં. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે એવું પણ અવલોકન કર્યું છે કે આંક -૨૨૭ ખાતે અપીલકર્તાની સમિતિના અહેવાલમાંથી એવું પણ જાણવા મળ્યું છે કે સમિતિએ બાર્જ અટકાયત ચાર્જ સંબંધિત મુદ્દા પર ઊંડાણપૂર્વક અભ્યાસ અને ચકાસણીની જરૂર હોવાનું જણાવ્યું હતું. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે અવલોકન કર્યું છે કે અપીલકર્તા વતી આવી ચકાસણી અંગે કોઈ વધુ અહેવાલ રજૂ કરવામાં આવ્યો નથી અને તેથી, એવું લાગે છે કે આ બાબતે અપીલકર્તા દ્વારા દાવો કરાયેલ રકમ કોઈ પુરાવા વિનાની હતી અને આવા વિચારણાઓના આધારે, ટ્રાયલ કોર્ટે યોગ્ય રીતે પ્રતિવાદને નકારી કાઢ્યો છે અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓની પ્રશંસા કર્યા પછી, યોગ્ય રીતે પ્રતિવાદીઓની તરફેણમાં દાવો કરવાનો નિર્ણય કર્યો છે. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે પ્રતિવાદની જવાબદારીના પાસાને પણ ધ્યાનમાં લીધો છે અને યોગ્ય રીતે અવલોકન કર્યું છે કે તે એક સ્વીકૃત સ્થિતિ છે કે ગંતવ્ય સ્ટેશન પર, પ્રતિવાદીઓ વતી કોઈને હાજર રહેવા માટે બોલાવવામાં આવ્યા ન હતા. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે યોગ્ય રીતે અવલોકન કર્યું છે કે ખરેખર ગંતવ્ય સ્થાન પર અછત હોવાનું દર્શાવતો કોઈ એક પણ પુરાવો નથી અને જે પક્ષે ગંતવ્ય સ્થાન પર માલની અછત અંગે ફરિયાદ કરી હોય તેના તરફથી કોઈ દસ્તાવેજી પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો ન હતો અને અપીલકર્તા વતી સાક્ષીની

કબૂલાત પણ ધ્યાનમાં લેવામાં આવી હતી કે ગંતવ્ય સ્થાન પર સ્વતંત્ર સાક્ષીઓની હાજરીમાં કોઈ પંચનામું તૈયાર કરવામાં આવ્યું ન હતું. વધુમાં, રેકૉર્ડ પરથી એ પણ સ્પષ્ટ થાય છે કે સામાન્ય રીતે અછતના કિસ્સામાં, FCI આ સંદર્ભમાં રેલ્વે ઓથોરિટીને ફરિયાદ કરે છે પરંતુ, ગંતવ્ય સ્થાનની અછતના તેના આરોપને સમર્થન આપવા માટે અપીલકર્તા દ્વારા આ સંદર્ભમાં કંઈપણ રજૂ કરવામાં આવ્યું નથી. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે રેકૉર્ડ પરના વિશાળ પુરાવાઓને ધ્યાનમાં રાખીને, ટ્રાયલ કોર્ટે દાવાને આંશિક રીતે મંજૂરી આપી છે અને અપીલકર્તાને દાવાના પ્રમાણસર ખર્ચ સાથે પ્રતિવાદીઓને રૂ. ૪,૪૬,૧૦૦/- ચૂકવવાનો આદેશ આપ્યો છે અને અપીલકર્તાના પ્રતિદાવાને યોગ્ય રીતે નકારી કાઢ્યો છે અને તેથી, અપીલ રદ કરવી જરૂરી છે. દેખીતી રીતે એ સ્પષ્ટ છે કે બાર્જની કહેવાતી અટકાયતને વાદીઓ તરફથી બેદરકારી કહી શકાય નહીં. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે એવું પણ અવલોકન કર્યું છે કે આંક -૨૨૭ ખાતે અપીલકર્તાની સમિતિના અહેવાલમાંથી એવું પણ જાણવા મળ્યું છે કે સમિતિએ બાર્જ અટકાયત ચાર્જ સંબંધિત મુદ્દા પર ઊંડાણપૂર્વક અભ્યાસ અને ચકાસણીની જરૂર હોવાનું જણાવ્યું હતું. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે અવલોકન કર્યું છે કે અપીલકર્તા વતી આવી ચકાસણી અંગે કોઈ વધુ અહેવાલ રજૂ કરવામાં આવ્યો નથી અને તેથી, એવું લાગે છે કે આ બાબતે અપીલકર્તા દ્વારા દાવો કરાયેલ રકમ કોઈ પુરાવા વિનાની હતી અને આવા વિચારણાઓના આધારે, ટ્રાયલ કોર્ટે યોગ્ય રીતે પ્રતિવાદને નકારી કાઢ્યો છે અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓની પ્રશંસા કર્યા પછી, યોગ્ય રીતે પ્રતિવાદીઓની તરફેણમાં દાવો કરવાનો નિર્ણય કર્યો છે. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે પ્રતિવાદની જવાબદારીના પાસાને પણ ધ્યાનમાં લીધો છે અને યોગ્ય રીતે અવલોકન કર્યું છે કે તે એક સ્વીકૃત સ્થિતિ છે કે ગંતવ્ય સ્ટેશન પર, પ્રતિવાદીઓ વતી કોઈને હાજર રહેવા માટે બોલાવવામાં આવ્યા ન હતા. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે યોગ્ય રીતે અવલોકન કર્યું છે કે ખરેખર ગંતવ્ય સ્થાન પર અછત હોવાનું દર્શાવતો કોઈ એક પણ પુરાવો નથી અને જે પક્ષે ગંતવ્ય સ્થાન પર માલની અછત અંગે ફરિયાદ કરી હોય તેના તરફથી કોઈ દસ્તાવેજી પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો ન હતો અને અપીલકર્તા વતી સાક્ષીની કબૂલાત પણ ધ્યાનમાં લેવામાં આવી હતી કે ગંતવ્ય સ્થાન પર સ્વતંત્ર

સાક્ષીઓની હાજરીમાં કોઈ પંચનામું તૈયાર કરવામાં આવ્યું ન હતું. વધુમાં, રેકૉર્ડ પરથી એ પણ સ્પષ્ટ થાય છે કે સામાન્ય રીતે અછતના કિસ્સામાં, FCI આ સંદર્ભમાં રેલ્વે ઓથોરિટીને ફરિયાદ કરે છે પરંતુ, ગંતવ્ય સ્થાનની અછતના તેના આરોપને સમર્થન આપવા માટે અપીલકર્તા દ્વારા આ સંદર્ભમાં કંઈપણ રજૂ કરવામાં આવ્યું નથી. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે રેકૉર્ડ પરના વિશાળ પુરાવાઓને ધ્યાનમાં રાખીને, ટ્રાયલ કોર્ટે દાવાને આંશિક રીતે મંજૂરી આપી છે અને અપીલકર્તાને દાવાના પ્રમાણસર ખર્ચ સાથે પ્રતિવાદીઓને રૂ. ૪,૪૬,૧૦૦/- ચૂકવવાનો આદેશ આપ્યો છે અને અપીલકર્તાના પ્રતિદાવાને યોગ્ય રીતે નકારી કાઢ્યો છે અને તેથી, અપીલ રદ કરવી જરૂરી છે. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે પ્રતિ-દાવાની જવાબદારીના પાસાને પણ ધ્યાનમાં લીધો છે અને યોગ્ય રીતે અવલોકન કર્યું છે કે તે એક સ્વીકૃત સ્થિતિ છે કે ગંતવ્ય સ્ટેશન પર, પ્રતિવાદીઓ વતી કોઈને હાજર રહેવા માટે બોલાવવામાં આવ્યા ન હતા. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે યોગ્ય રીતે અવલોકન કર્યું છે કે ખરેખર ગંતવ્ય સ્ટેશન પર અછત હોવાનું દર્શાવતો કોઈ એક પણ પુરાવો નથી અને જે પક્ષે ગંતવ્ય સ્થાન પર માલની અછત અંગે ફરિયાદ કરી હોય તે પક્ષ તરફથી કોઈ દસ્તાવેજી પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો નથી અને અપીલકર્તા વતી સાક્ષીની કબૂલાત પણ ધ્યાનમાં લેવામાં આવી છે કે ગંતવ્ય સ્થાન પર સ્વતંત્ર સાક્ષીઓની હાજરીમાં કોઈ પંચનામું તૈયાર કરવામાં આવ્યું ન હતું. વધુમાં, રેકૉર્ડ પરથી એ પણ સ્પષ્ટ થાય છે કે સામાન્ય રીતે અછતના કિસ્સામાં, FCI આ સંદર્ભમાં રેલ્વે ઓથોરિટીને ફરિયાદ કરે છે પરંતુ, અપીલકર્તા દ્વારા ગંતવ્ય સ્થાનની અછતના તેના આરોપને સમર્થન આપવા માટે આ સંદર્ભમાં કંઈ રજૂ કરવામાં આવ્યું નથી. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે રેકૉર્ડ પરના વિશાળ પુરાવાઓને ધ્યાનમાં લેતા, ટ્રાયલ કોર્ટે દાવાને આંશિક રીતે મંજૂરી આપી છે અને અપીલકર્તાને દાવાના પ્રમાણસર ખર્ચ સાથે પ્રતિવાદીઓને રૂ. ૪,૪૬,૧૦૦/- ચૂકવવાનો આદેશ આપ્યો છે અને અપીલકર્તાના પ્રતિદાવાને યોગ્ય રીતે નકારી કાઢ્યો છે અને તેથી, અપીલ રદ કરવી જરૂરી છે. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે પ્રતિ-દાવાની જવાબદારીના પાસાને પણ ધ્યાનમાં લીધો છે અને યોગ્ય રીતે અવલોકન કર્યું છે કે તે એક સ્વીકૃત સ્થિતિ છે કે ગંતવ્ય સ્ટેશન પર, પ્રતિવાદીઓ વતી કોઈને હાજર રહેવા માટે

બોલાવવામાં આવ્યા ન હતા. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે યોગ્ય રીતે અવલોકન કર્યું છે કે ખરેખર ગંતવ્ય સ્ટેશન પર અછત હોવાનું દર્શાવતો કોઈ એક પણ પુરાવો નથી અને જે પક્ષે ગંતવ્ય સ્થાન પર માલની અછત અંગે ફરિયાદ કરી હોય તે પક્ષ તરફથી કોઈ દસ્તાવેજી પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો નથી અને અપીલકર્તા વતી સાક્ષીની કબૂલાત પણ ધ્યાનમાં લેવામાં આવી છે કે ગંતવ્ય સ્થાન પર સ્વતંત્ર સાક્ષીઓની હાજરીમાં કોઈ પંચનામું તૈયાર કરવામાં આવ્યું ન હતું. વધુમાં, રેકૉર્ડ પરથી એ પણ સ્પષ્ટ થાય છે કે સામાન્ય રીતે અછતના કિસ્સામાં, FCI આ સંદર્ભમાં રેલ્વે ઓથોરિટીને ફરિયાદ કરે છે પરંતુ, અપીલકર્તા દ્વારા ગંતવ્ય સ્થાનની અછતના તેના આરોપને સમર્થન આપવા માટે આ સંદર્ભમાં કંઈ રજૂ કરવામાં આવ્યું નથી. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે રેકૉર્ડ પરના વિશાળ પુરાવાઓને ધ્યાનમાં લેતા, ટ્રાયલ કોર્ટે દાવાને આંશિક રીતે મંજૂરી આપી છે અને અપીલકર્તાને દાવાના પ્રમાણસર ખર્ચ સાથે પ્રતિવાદીઓને રૂ. ૪,૪૬,૧૦૦/- ચૂકવવાનો આદેશ આપ્યો છે અને અપીલકર્તાના પ્રતિદાવાને યોગ્ય રીતે નકારી કાઢ્યો છે અને તેથી, અપીલ રદ કરવી જરૂરી છે.

૬.૨) વિદ્વાન વકીલ શ્રી જોશીએ વધુમાં રજૂઆત કરી છે કે, ૨૭.૦૮.૨૦૦૨ ના રોજ, FCI દ્વારા અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી જેમાં આ કોર્ટે બેંક ગેરંટી આપીને જમા કરાવેલી રકમના ૩૦ ટકા રકમ ઉપાડવાનો આદેશ આપ્યો હતો, જે પ્રતિવાદીઓ તેમની ગરીબીને કારણે આપી શક્યા ન હતા અને તેથી, તેઓ એક પૈસો પણ ઉપાડી શક્યા ન હતા. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે પ્રતિવાદીઓ એટલા ગરીબ છે કે તે રકમ પણ આપી શકતા નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ૧૯૮૫ ની તારીખથી વ્યાજ ન આપવાને ધ્યાનમાં રાખીને, આ કોર્ટ આ પાસાને ધ્યાનમાં લેવા અને દાવાની તારીખથી, અપીલકર્તા દ્વારા ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ જમા ન થાય ત્યાં સુધી, અમુક નિશ્ચિત એકમ રકમ અથવા ૬% વ્યાજનો નિર્દેશ આપવા માટે ખુશ થઈ શકે છે. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી છે કે હાલની અપીલ બાકી હોવાથી, મૃતક પ્રતિવાદી નં.૧/૧ નારણભાઈ કાનાભાઈના કાનૂની વારસદારોનું મૃત્યુ ૧૮.૧૦.૨૦૧૮ ના રોજ અને પ્રતિવાદી

નં.૧/૩ હેમીબેન કાનાભાઈનું મૃત્યુ ૦૫.૦૭.૨૦૨૧ ના રોજ થયું હતું અને ૧૫.૦૮.૨૦૨૩ ના રોજ ફૂડ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયાના એડવોકેટ શ્રી નિલેશ પંડ્યાને ઘોષણાપત્ર માટે નોટિસ આપવામાં આવી હતી, પરંતુ તેમના વારસદારોને અપીલના કારણભૂત નામ પર લાવવા માટે કોઈ કાર્યવાહી કરવામાં આવી નથી.

૭. મેં સંબંધિત પક્ષો તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા છે અને રેકૉર્ડ પર મુકાયેલી સામગ્રીનો અભ્યાસ કર્યો છે. મેં ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા વાંધાજનક ચુકાદા અને હુકમનામાનો પણ અભ્યાસ કર્યો છે. રેકૉર્ડ અને કાર્યવાહીનું અવલોકન અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓની નજીકથી તપાસ અને તપાસ કરતાં, એવું લાગે છે કે આ અપીલમાં સામેલ મુદ્દો એ છે કે શું ટ્રાયલ કોર્ટે વાંધાજનક ચુકાદો અને હુકમનામું પસાર કરતી વખતે કોઈ ભૂલ કરી છે કે નહીં, શું ટ્રાયલ કોર્ટે કાઉન્ટર દાવાને નકારી કાઢતી વખતે બંને પક્ષો દ્વારા રજૂ કરાયેલા પુરાવાઓની પ્રશંસા કરી છે કે નહીં, શું ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા જણાવવામાં આવેલા કારણો ભૂલભરેલા, ગેરકાયદેસર છે કે શું તેને વિકૃત કહી શકાય, જ્યારે દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો તે વાંધાજનક કારણમાં નિર્ધારિત શરતોનું અર્થઘટન કરતી વખતે શું વાદીઓએ સાબિત કર્યું કે તેઓ ફરિયાદમાં દાવો કર્યા મુજબ નુકસાન માટે હકદાર છે.

[૧]	અપીલકર્તા વતી મોટા અટકાયત ખર્ચ તરીકે ચુકવણી કરવામાં આવી.	રૂ.૨૦,૯૨૦/-
[૨]	ન્યૂનતમ દરે નોન ટેન્ડર વધારાની વસ્તુ	રૂ.૬૦,૯૧૫/-
[૩]	કથિત ડેસ્ટિનેશન અછત કપાતની બિન-જવાબદારી બિલ રકમના ૧૦% કરવામાં આવે છે અને ડિપોઝિટ તરીકે રાખવામાં આવે છે-	રૂ.૧,૩૦,૯૬૫/-
[૪]	રૂ.૩૦૮.૧૯૮૪ ના અપીલકર્તાના પત્ર મુજબ વિવિધ બિલોની રકમ સુરક્ષા ડિપોઝિટ તરીકે રોકી રાખવામાં આવી છે.	રૂ.૧,૯૬,૧૨૮/-
[૫]	રેલવે નોંધણી ચાર્જ તરીકે ચુકવણી કાપવામાં આવે છે.	રૂ.૨૫,૫૦૦/-
[૬]	સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાની ગેરંટી પ્રારંભિક સુરક્ષા થાપણ તરીકે આપવામાં	રૂ.૬૨,૫૦૦/- રૂ. ૪,૯૬,૯૩૦/-

	આવે છે.	
--	---------	--

૮.૧) આંક -૪૦ અને ૫૭ માં મૌખિક પુરાવા અને આંક -૭૩ માં ટેન્ડરના દસ્તાવેજ પુરાવાના અવલોકન પર, એવું લાગે છે કે અપીલકર્તાએ તે સ્વીકાર્યું હતું અને અપીલકર્તા અને મૂતક પ્રતિવાદી વચ્ચે વાતચીત છે જે રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવી છે અને તેના અવલોકન પર, એવું લાગે છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે બધા દસ્તાવેજોની નજીકથી તપાસ કરી છે અને મુદ્દા નં. ૧બી અને ૪ માં વિગતવાર ચર્ચા કરી છે. ટ્રાયલ કોર્ટે અપીલકર્તા કોર્પોરેશન વતી ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલ નોંધી છે કે તે કોન્ટ્રાક્ટરની જવાબદારી છે પરંતુ, કરારના અવલોકન પર, ટ્રાયલ કોર્ટ એવા નિષ્કર્ષ પર આવી છે કે અપીલકર્તા કોર્પોરેશન અપીલકર્તા વતી મૂતક પ્રતિવાદી દ્વારા ચૂકવવામાં આવેલા નુકસાન અને વધુ વજનના ચાર્જ ચૂકવવા માટે જવાબદાર છે અને આમ, ટ્રાયલ કોર્ટે, દસ્તાવેજ તેમજ મૌખિક પુરાવા અને કરારમાં નિર્ધારિત શરતોને ધ્યાનમાં લીધા પછી, અવલોકન કર્યું છે કે શરતોનો ભંગ મૂતક પ્રતિવાદી તરફથી નહીં, પરંતુ, તે અપીલકર્તા કોર્પોરેશન તરફથી હતો અને આમ, ઉપરોક્ત દલીલને ટ્રાયલ કોર્ટે યોગ્ય રીતે ફગાવી દીધી હતી. એક્ઝ-૭૩ માં કરારના ભાગ- ૧ ના કલમ (૧૦) ના અવલોકન પર, વધુ સ્પષ્ટતા કરવામાં આવી હતી કે તેના પર વિચારણા કર્યા પછી, ટ્રાયલ કોર્ટે વાંધાજનક ચુકાદો અને હુકમનામું યોગ્ય રીતે પસાર કર્યું છે અને મને દસ્તાવેજ તેમજ ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ રજૂ કરાયેલ મૌખિક પુરાવાઓની પ્રશંસા કરતી વખતે વાંધાજનક ચુકાદા અને હુકમનામુંમાં કોઈ ખામી જણાતી નથી. અપીલકર્તા અને પ્રતિવાદીઓ વચ્ચેના પત્રવ્યવહારની સામગ્રીના ફક્ત અવલોકન પર, તે પ્રથમ દષ્ટિએ સાબિત થયું છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ પ્રતિવાદીઓની તરફેણમાં વાંધાજનક ચુકાદો અને હુકમનામું પસાર કરવામાં વાજબી હતી. જ્યાં સુધી ડેસ્ટિનેશન અછત જવાબદારી જે નોંધવામાં આવી હતી અને જેનો પ્રતિવાદીઓ દ્વારા દાવો કરવામાં આવ્યો હતો, ત્યાં સુધી ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ કોઈ મજબૂત અને ભૌતિક પુરાવા રજૂ કરવામાં આવ્યા ન હતા કે તે પ્રતિવાદીઓના ઇશારે, અપીલકર્તા કોર્પોરેશનના પ્રતિનિધિઓની હાજરીમાં, માલ બંદર પર ઉતારવામાં આવ્યો હતો અને ત્યાંથી, તેને અપીલકર્તા કોર્પોરેશનના

સ્થળે લઈ જવામાં આવ્યો હતો. ટ્રાયલ કોર્ટે મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાઓને ધ્યાનમાં લીધા પછી આ હકીકત નોંધી છે અને આંક -૭૩ ખાતે દસ્તાવેજ ટેન્ડરનું મૂલ્યાંકન કરતી વખતે, ટ્રાયલ કોર્ટે ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલી દલીલો અને દલીલોને યોગ્ય રીતે ધ્યાનમાં લીધી છે અને ઉપરોક્ત દસ્તાવેજી પુરાવાઓને ધ્યાનમાં લીધા પછી, ટ્રાયલ કોર્ટે યોગ્ય રીતે પ્રતિવાદીઓની તરફેણમાં વાંધાજનક ચુકાદો અને હુકમનામું પસાર કર્યું છે. મુદ્દા નં. ૨ ની ચર્ચા કરતી વખતે, ટ્રાયલ કોર્ટે નોંધ્યું છે કે આંક -૭૩ ખાતે કરાર કરારનું અવલોકન કરતાં, એવું લાગે છે કે વ્યાજની ચુકવણી ન કરવા અંગે કરારમાં કલમ નં. ૯ છે અને તેના પર વિચાર કર્યા પછી, ટ્રાયલ કોર્ટે અપીલકર્તા કોર્પોરેશન દ્વારા દાવો કરાયેલા હિત સંબંધિત પ્રતિ-દાવાને નકારી કાઢ્યો છે કારણ કે તે કરાર કરારમાં સ્પષ્ટપણે ફરજિયાત હતું અને આમ, કરાર કરારના ઉપરોક્ત કલમનું અર્થઘટન કરતી વખતે, જેમાં સ્પષ્ટપણે ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો કે કરારમાં નિર્ધારિત શરતોના કોઈપણ ભંગને પગલે, કોઈપણ પક્ષ કોઈપણ વ્યાજ વસૂલવા માટે જવાબદાર નથી.

૮.૨) અપીલકર્તાના કહેવા પર, માલ બંદરથી ગંતવ્ય સ્થાન સુધી સમયસર પહોંચાડવામાં આવ્યો ન હતો તે અંગેની દલીલ, ટ્રાયલ કોર્ટે એક્ઝિક્યુટિવ-૫૭ ખાતે મનહરલાલ શાંતિભાઈ પરમાર નામના સાક્ષીઓના મૌખિક પુરાવાઓની પ્રશંસા કર્યા પછી યોગ્ય રીતે ધ્યાનમાં લીધી હતી, જેમણે તેમની ઊલટતપાસમાં બંદર તેમજ રેલ્વે સ્ટેશન પર FCI સ્ટાફની હાજરી સ્વીકારી હતી અને તેઓએ રેલ્વે વેગનમાં લોડ કરાયેલી બેગની નોંધ બનાવી હતી. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું છે કે સ્ટીમરથી બાર્જમાં માલ ઉતારવાનું કામ કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા કરવામાં આવે છે અને બાર્જમાંથી માલ દરિયા કિનારે IBOC દ્વારા ઉતારવામાં આવે છે જે પોર્ટ લોડિંગ કોન્ટ્રાક્ટર છે અને તેઓ બંદર સત્તાવાળાઓ દ્વારા નિયુક્ત કરવામાં આવે છે અને આમ, તે પ્રતિવાદીઓના હાથમાં નહોતું. ટ્રાયલ કોર્ટે સાક્ષી મહેન્દ્રભાઈ મગનલાલ શુક્લાના પુરાવા પણ ધ્યાનમાં લીધા છે, જેમણે ટ્રકમાંથી માલ ઉતારતી વખતે અને વેગનમાં લોડ કરતી વખતે બંદર પર અને રેલવે સ્ટેશન પર FCI ના સ્ટાફની હાજરી સ્વીકારી છે. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું છે કે રેલવે રસીદમાં દર્શાવેલ સંખ્યા

કરતાં કન્ટેનરમાં ઓછી બેગ લોડ કરવામાં આવી હતી તે દર્શાવતો કોઈ આધારભૂત પુરાવો નથી. સાક્ષી રમેશચંદ્ર હિરજીભાઈ, જેમણે સ્પષ્ટપણે સ્વીકાર્યું હતું કે તેમણે પ્રતિવાદી વાદીને ગંતવ્ય સ્થાનની અછત અંગે વાટાઘાટો અને સમાધાન માટે બોલાવ્યા ન હતા. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું છે કે તેમણે જે પણ હકીકત રજૂ કરી છે તે રેકૉર્ડમાંથી હતી અને તેમને કોઈ વ્યક્તિગત જાણકારી નહોતી અને આમ, પ્રતિવાદીઓને કોઈ તક આપ્યા વિના, અપીલકર્તા દ્વારા નુકસાનનું મૂલ્યાંકન કરવામાં આવ્યું હતું અને અપીલકર્તાએ પ્રતિવાદીઓ પાસેથી રકમની માંગણી કરી હતી. પ્રતિવાદી સાક્ષીઓ દ્વારા એ પણ સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું કે સ્વતંત્ર સાક્ષીની હાજરીમાં ગંતવ્ય સ્થાન સ્ટેશન પર કોઈ પંચનામા તૈયાર કરવામાં આવ્યો ન હતો. રેકૉર્ડ પરથી એવું પણ જણાય છે કે સામાન્ય રીતે અછતના કિસ્સામાં, FCI રેલ્વે ઓથોરિટીને ફરિયાદ કરે છે, જો કે, આ કેસમાં, અપીલકર્તા દ્વારા ગંતવ્ય અછતના તેના આરોપોને સમર્થન આપવા માટે આ સંદર્ભમાં કંઈ રજૂ કરવામાં આવ્યું નથી અને અપીલકર્તાએ પ્રતિવાદી વાદી દ્વારા દાખલ કરાયેલા દાવાના વળતા ધડાકા તરીકે ગંતવ્ય અછતનો પોતાનો કાઉન્ટર દાવો રજૂ કર્યો છે. અહીં એ પણ નોંધનીય છે કે તે સાક્ષીઓની ઉલટતપાસ પરથી, તે સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે પ્રતિવાદીઓનો દાવો કરારમાં નિર્ધારિત નિયમો અને શરતો અનુસાર છે અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણોમાં કોઈ ગેરકાયદેસરતા અથવા કોઈ ખામી જોવા મળી નથી અને ટ્રાયલ કોર્ટે, મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાઓનું મૂલ્યાંકન કર્યા પછી, યોગ્ય રીતે પ્રતિવાદીઓની તરફેણમાં વાંધાજનક ચુકાદો અને હુકમનામું પસાર કર્યું છે. મૃતક પ્રતિવાદીના પુત્ર, નારણભાઈ કાનાભાઈએ પણ આંક -૪૦ માં જુબાની આપી હતી કે તેમને દાવાના વ્યવહાર અંગે કોઈ વ્યક્તિગત જાણકારી નહોતી, પરંતુ, મૃત્યુ સમયે, તેમના પિતા કાનાભાઈએ તેમને મૌખિક રીતે સૂચના આપી હતી કે રૂ. ૪,૯૬,૯૩૦/- નો કેસ અપીલકર્તા સામે ચૂકવવાનો બાકી છે, જેની અપીલકર્તા દ્વારા ઉલટતપાસ કરવામાં આવી હતી, પરંતુ તેમાંથી કંઈ ઉપયોગી બહાર આવ્યું ન હતું. આમ, ટ્રાયલ કોર્ટે વાંધાજનક ચુકાદો અને હુકમનામું પસાર કરતી વખતે તમામ સંબંધિત પાસાઓની ચર્ચા કરી છે અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તર્ક પરથી, મારો મત છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ વાંધાજનક ચુકાદો અને હુકમનામું પસાર કરવામાં યોગ્ય હતી અને

ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વાંધાજનક ચુકાદો અને હુકમનામું પસાર કરતી વખતે કોઈ મહત્વપૂર્ણ ભૂલ કરવામાં આવી ન હતી. જ્યાં સુધી અધિકારક્ષેત્રને લગતા મુદ્દા નંબર ૩નો સંબંધ છે, ટ્રાયલ કોર્ટે એવું માન્યું છે કે તેની પાસે અધિકારક્ષેત્ર હતું, જેના કારણે બંને પક્ષો પાસે આ મુદ્દા પર કહેવા માટે કંઈ નહોતું.

૮.૩) આ તબક્કે, મૌલા બક્ષ વિરુદ્ધ ભારત સંઘના કેસમાં આપવામાં આવેલા માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયનો સંદર્ભ લેવો યોગ્ય રહેશે, જે AIR ૧૯૭૦ SC ૧૯૫૫ માં નોંધાયેલ છે, જેમાં, તેનું અવલોકન અને ઠરાવ નીચે મુજબ કરવામાં આવ્યો છે:

“{૪} કરારની શરતો હેઠળ, જો વાદી કરારના પોતાના ભાગનું પાલન કરવામાં બેદરકારી દાખવે તો કરારના યોગ્ય પ્રદર્શન માટે વાદી દ્વારા જામીનગીરી તરીકે જમા કરાવેલી રકમ જમ કરવામાં આવશે. હાઈકોર્ટે અવલોકન કર્યું કે આ રીતે કરવામાં આવેલી થાપણોને બાનાની રકમ તરીકે ગણી શકાય. પરંતુ તે દૃષ્ટિકોણ સ્વીકારી શકાતો નથી. “ધ ડિક્શનરી ઓફ ઇંગ્લિશ લો” માં પૃષ્ઠ ૬૮૯ પર અર્લ જોવિટના મતે: “બાનાની રકમ અથવા બાનાની રકમ આપવી એ વેચાણના કરાર અથવા તેના જેવા કરારને સંમતિ દર્શાવવાનો એક માર્ગ છે, જેમાં વિકેતાને નજીવી રકમ (દા.ત. શિલિંગ) આપીને પક્ષકારોએ બાનાની રકમ આપી છે અથવા પોતાનું મન બનાવી લીધું છે.” કુંવર ચિરંજીત સિંહ વિરુદ્ધ હર સ્વરૂપ (૧) માં ન્યાયિક સમિતિ દ્વારા અવલોકન મુજબ:

“જ્યારે વ્યવહાર આગળ વધે છે ત્યારે સૌથી વધુ પૈસા ખરીદી કિંમતનો એક ભાગ હોય છે: જ્યારે વ્યવહાર નિષ્ફળ જાય છે, ત્યારે વાદીની ખામી અથવા નિષ્ફળતાને કારણે તે જમ થાય છે.”

આ કેસમાં, ખરીદનાર દ્વારા કરાર પૂર્ણ થયા પછી અને ત્યાં સુધી કિંમતના આંશિક ચુકવણી માટે ડિપોઝિટ કરવામાં આવી ન હતી, જે ખરીદનારના મિલકત અથવા માલ ખરીદવાના ઇરાદાને સાબિત કરે છે. અહીં વાદીએ કરારના યોગ્ય પ્રદર્શનની ખાતરી આપવા માટે સુરક્ષા તરીકે દાવો કરાયેલ રકમ જમા કરાવી હતી. આવી ડિપોઝિટને બાનાની રકમ ગણી શકાય નહીં.

{૫}. કોન્ટ્રેક્ટ એક્ટની કલમ ૭૪ પૂરી પાડે છે:

"જ્યારે કોઈ કરારનો ભંગ થયો હોય, તો જો કરારમાં (૧) AIR ૧૯૨૬ PC ૧ ના કિસ્સામાં ચૂકવવાની રકમ તરીકે રકમનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હોય, અથવા જો કરારમાં દંડ દ્વારા કોઈ અન્ય શરત હોય, તો ભંગની ફરિયાદ કરનાર પક્ષ, વાસ્તવિક નુકસાન અથવા નુકસાન તેના કારણે થયું હોવાનું સાબિત થાય કે ન થાય, કરાર તોડનાર પક્ષ પાસેથી વાજબી વળતર મેળવવાનો હકદાર છે, જે ઉપરોક્ત રકમથી વધુ ન હોય અથવા, જેમ બને તેમ, દંડ માટે નિર્ધારિત કરવામાં આવે."

અંગ્રેજી કેસોમાં લેવામાં આવેલા દૃષ્ટિકોણથી નિઃશંકપણે એવો અધિકાર છે કે કરાર અધિનિયમની કલમ ૭૪, કરારના યોગ્ય પ્રદર્શન માટે ડિપોઝિટના કેસોમાં લાગુ પડતી નથી જે ભંગ બદલ જમ કરવાની શરતે છે:

- (૧) નટેસા ઐયર વિરુદ્ધ અપ્પાવુ પદાયાચી ;
- (૨) સિંગર મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની વિરુદ્ધ રાજા પ્રોસાદ ;
- (૩) મણિયન પેટર વિરુદ્ધ મદ્રાસ રેલ્વે કંપની. પરંતુ
- (૪) ફતેહ ચંદના કેસમાં આ કોર્ટના ચુકાદાને ધ્યાનમાં રાખીને આ દૃષ્ટિકોણ હવે સારો કાયદો નથી.

આ કોર્ટે પૃષ્ઠ ૫૨૬ (SCR ના) પર અવલોકન કર્યું:

"ભારતીય કરાર અધિનિયમની કલમ ૭૪ બે વર્ગના કેસોમાં નુકસાનીના માપ સાથે વ્યવહાર કરે છે

- (i) જ્યાં કરાર ભંગના કિસ્સામાં ચૂકવવાની રકમનું નામ આપે છે, અને
- (ii) જ્યાં કરારમાં દંડ દ્વારા અન્ય કોઈ શરત હોય છે.

દંડ દ્વારા શરતના ભંગના કિસ્સામાં નુકસાનનું માપ કલમ ૭૪ દ્વારા વાજબી વળતર દ્વારા નક્કી કરાયેલ દંડ કરતાં વધુ ન હોય."

{૬} કોર્ટે એ પણ અવલોકન કર્યું:

"એવું અનુરોધ કરવામાં આવ્યો હતો કે આ કલમ કરારનો ભંગ કરનાર પક્ષ પાસેથી વાજબી વળતર મેળવવાના અધિકાર સાથે સંબંધિત છે અને પીડિત પક્ષ દ્વારા પહેલાથી જ મળેલી રકમ જમ કરવાનો અધિકાર સાથે સંબંધિત નથી. જોકે, ભારતની કેટલીક ઉચ્ચ અદાલતો દ્વારા કરવામાં આવેલી ધારણા માટે કોઈ વોરંટ નથી કે કલમ ૭૪ ફક્ત એવા કિસ્સાઓમાં લાગુ પડે છે જ્યાં પીડિત પક્ષ કરારના ભંગ પર કેટલીક રકમ મેળવવા માંગતો હોય અને એવા કિસ્સાઓમાં નહીં જ્યાં કરારના ભંગ પર કરાર હેઠળ પ્રાપ્ત થયેલી રકમ જમ કરવાની માંગ કરવામાં આવે. અમારા ચુકાદામાં "કરારમાં દંડ દ્વારા અન્ય કોઈપણ શરત

શામેલ છે" અભિવ્યક્તિ દરેક કરારને વ્યાપકપણે લાગુ પડે છે જેમાં દંડ શામેલ હોય છે, પછી ભલે તે કરારના ભંગ પર ચૂકવણી માટે હોય અથવા ભવિષ્યમાં મિલકતની ડિલિવરી માટે હોય, અથવા પૈસા અથવા પહેલાથી જ આપવામાં આવેલી અન્ય મિલકતના હકની જમી માટે હોય. કલમ ૭૪ દ્વારા દંડ કલમ લાગુ ન કરવાની પરંતુ ફક્ત વાજબી વળતર આપવાની ફરજ કોર્ટ પર કાયદેસર રીતે લાદવામાં આવે છે. બધા કિસ્સાઓમાં, ત્યાં આગળ, જ્યાં શરતો અનુસાર જમા કરાયેલ રકમ જમ કરવા માટે દંડની પ્રકૃતિમાં કોઈ શરત હોય જે કરારમાં સ્પષ્ટપણે જમીની જોગવાઈ હોય, તો કોર્ટને ફક્ત તે રકમ આપવાનો અધિકારક્ષેત્ર છે જે તે વાજબી માને છે પરંતુ કરારમાં ઉલ્લેખિત રકમ કરતાં વધુ નહીં. જમી માટે જવાબદાર.", અને તે કે,

"એવું માનવા માટે કોઈ આધાર નથી કે "કરારમાં દંડ દ્વારા અન્ય કોઈ શરત છે" શબ્દ કરારના પ્રકારમાં શરતના કિસ્સાઓ સુધી મર્યાદિત છે. ભંગ પર પૈસા ચૂકવવા અથવા મિલકત પહોંચાડવા માટે અને કરાર હેઠળ ચૂકવવામાં આવેલી રકમ અથવા મિલકત પહોંચાડવા માટેના કરારોને સમજતો નથી, જે કરારની શરતો દ્વારા સ્પષ્ટપણે અથવા સ્પષ્ટ સૂચિતાર્થ દ્વારા જમ કરવા માટે જવાબદાર છે."

{૭} મિલકતના વેચાણ માટેના કરાર હેઠળ – સ્થાવર કે જંગમ – જો રકમ વાજબી હોય, તો કલમ ૭૪ માં આવતી નથી. આ બાબત ઘણા કેસોમાં નક્કી કરવામાં આવી છે:

- (૧) કુંવર ચિરંજીવ સિંહ વિરુદ્ધ હાટ સ્વરૂપ ;
- (૨) રોશન લાલ વિરુદ્ધ દિલ્લી ક્લોથ એન્ડ જનરલ મિલ્સ કંપની લિમિટેડ, દિલ્લી;
- (૩) મુહમ્મદ હબીબુલ્લા વિરુદ્ધ મુહમ્મદ શફી
- (૪) બિશન ચંદ વિરુદ્ધ રાધા કિશન દાસ;

આ કેસોને સરળતાથી સમજાવી શકાય છે, કારણ કે વાજબી રકમ તરીકે ચૂકવવામાં આવતી રકમની જમી દંડ લાદવા સમાન નથી. પરંતુ જો જમી દંડની પ્રકૃતિની હોય, તો કલમ ૭૪ લાગુ પડે છે. જ્યાં કરારની શરતો હેઠળ ભંગ કરનાર પક્ષે કરારના ભંગની ફરિયાદ કરનાર પક્ષને પૈસા ચૂકવવાની અથવા પૈસાની રકમ જમ કરવાની જવાબદારી લીધી હોય, તો બાંધધરી દંડની પ્રકૃતિની છે.

{૮} જોકે, યુનિયનના વકીલે વિનંતી કરી હતી કે આ કેસમાં બટાકાના કરારના સંદર્ભમાં રૂ. ૧૦,૦૦૦/- અને મરઘાં કરારના સંદર્ભમાં રૂ. ૮,૫૦૦ એ નુકસાનના વાસ્તવિક પૂર્વ અંદાજ હતા જે કરારના ભંગના પરિણામે યુનિયનને ભોગવવા પડી શકે છે, અને વાદી જમી સામે કોઈ રાહત મેળવવા માટે હકદાર નથી. આ દલીલના સમર્થનમાં (કોન્ટ્રાક્ટ એક્ટના કલમ ૭૪ માં વપરાયેલ) આ વાક્ય પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો, "ભંગની ફરિયાદ કરનાર પક્ષ, કરાર તોડનાર પક્ષ પાસેથી વાજબી વળતર મેળવવાનો હકદાર છે, ભલે તેના દ્વારા વાસ્તવિક નુકસાન અથવા નુકસાન થયું હોય કે ન થયું હોય". એ સાચું છે કે કરારના ભંગના દરેક કિસ્સામાં ભંગથી પીડિત વ્યક્તિએ હુકમનામું જાહેર કરતા પહેલા તેને થયેલા વાસ્તવિક નુકસાન અથવા નુકસાનને સાબિત કરવાની જરૂર નથી, અને કોર્ટ ભંગના કિસ્સામાં વાજબી વળતર આપવા માટે સક્ષમ છે, ભલે કરારના ભંગના પરિણામે કોઈ વાસ્તવિક નુકસાન થયું ન હોય. પરંતુ "વાસ્તવિક નુકસાન અથવા નુકસાન તેના કારણે થયું હોવાનું સાબિત થાય છે કે નહીં" આ અભિવ્યક્તિ કોર્ટ સમક્ષ આવતા વિવિધ વર્ગના કરારોને આવરી લેવા માટે છે. કેટલાક કરારોના ભંગના કિસ્સામાં કોર્ટ માટે ભંગથી ઉદ્ભવતા વળતરનું મૂલ્યાંકન કરવું અશક્ય હોઈ શકે છે, જ્યારે અન્ય કિસ્સાઓમાં સ્થાપિત નિયમો અનુસાર વળતરની ગણતરી કરી શકાય છે. જ્યાં કોર્ટ વળતરનું મૂલ્યાંકન કરવામાં અસમર્થ હોય, તો પક્ષકારો દ્વારા નામ આપવામાં આવેલી રકમ, જો તેને વાસ્તવિક પૂર્વ-અંદાજ તરીકે ગણવામાં આવે તો, વાજબી વળતરના માપ તરીકે ધ્યાનમાં લઈ શકાય છે, પરંતુ જો નામ આપવામાં આવેલી રકમ દંડની પ્રકૃતિની હોય તો નહીં. જ્યાં નાણાંના સંદર્ભમાં નુકસાન નક્કી કરી શકાય છે, ત્યાં વળતરનો દાવો કરનાર પક્ષે તેના દ્વારા થયેલા નુકસાનને સાબિત કરવું આવશ્યક છે.

{૯} આ કેસમાં, ભારત સરકાર માટે બટાકા, મરઘાં, ઈંડા અને માછલી કયા દરે ખરીદવામાં આવ્યા હતા તે સાબિત કરવા માટે પુરાવા રજૂ કરવાનું શક્ય હતું, જ્યારે વાદી કરારની શરતો હેઠળ નિર્ધારિત જથ્થા "નિયમિત અને સંપૂર્ણ" રીતે પહોંચાડવામાં નિષ્ફળ ગયો અને કરાર સમાપ્ત થયા પછી. તેઓ તે દરે ખરીદવાના હતા અને કરાર કરાયેલ માલ ખરીદવામાં તેમના દ્વારા લેવામાં આવેલા અન્ય આકર્ષિક ખર્ચ પણ સાબિત કરી શક્યા હોત. પરંતુ આવો કોઈ પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો ન હતો.

{૧૦} જોકે, યુનિયનના વકીલે દલીલ કરી હતી કે ટ્રાયલ કોર્ટમાં કાયદામાં સાચી સ્થિતિની કદર કરવામાં આવી ન હતી અને પક્ષકારોએ આ પ્રશ્ન પર ટ્રાયલ શરૂ કરી હતી કે શું સરકાર કેસની પરિસ્થિતિઓમાં કલમ ૮ હેઠળ કરારની શરતો, કરારોના યોગ્ય પ્રદર્શન માટે કરવામાં આવેલી ડિપોઝિટ જમ કરવાનો હકદાર છે. કારણ કે વાજબી વળતરના પ્રશ્ન પર કોઈ દલીલ અને કોઈ મુદ્દો નહોતો, તેથી પક્ષકારોને આ મુદ્દા પર પુરાવા રજૂ કરવાની તક આપવી જોઈએ. પરંતુ જે દાવામાંથી આ અપીલ ઊભી થાય છે તેમાં વાદી મૌલા બક્સ દ્વારા યુનિયન સામે ભારત સરકાર સાથેના બીજા કરારની શરતો હેઠળ પૂરા પાડવામાં આવેલા માલની કિંમત કરતાં રૂ. ૫૩,૦૦૦ના હુકમનામા માટે દાખલ કરાયેલ બીજો દાવો ચલાવવામાં આવ્યો હતો. તે દાવામાં યુનિયને દાવો કર્યો હતો કે તેણે વાદીને બાકી રકમ સેટ ઓફ કરી દીધી છે, જે રકમ વાદી કરાર C/૭૪ અને C/૧૨૦ ની શરતોનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળતાને કારણે થયેલા નુકસાન માટે યુનિયનને વળતર તરીકે ચૂકવવા માટે જવાબદાર હતી. તે કેસમાં ટ્રાયલ કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે યુનિયન એ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયું છે કે મૌલા બક્સ દ્વારા તેમના દ્વારા નિર્ધારિત મુજબ બટાકા, મરઘાં, ઇંડા અને માછલી સપ્લાય કરવામાં ડિફોલ્ટ થવાના પરિણામે તેને કોઈ નુકસાન થયું છે. તે કોર્ટના ૧૯૬૬ ના અપીલ નં. ૨૦૦૧ ના ચુકાદા સામે આ કોર્ટમાં અરજી દાખલ કરવામાં આવી છે અને આજે તેનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે. અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમનામાને સમર્થન આપતાં, આ પ્રશ્નની નવી તપાસનો નિર્દેશ આપીને કોઈ ઉપયોગી હેતુ પૂર્ણ થશે નહીં કે શું ભારતીય સંઘ કરારના ભંગ બદલ વાદી પાસેથી કોઈ વાજબી વળતર વસૂલવા માટે હકદાર છે અને શું તે વળતર જમા કરાયેલ રકમ જેટલું છે કે તેનાથી વધુ છે. તે પ્રશ્ન પર પુરાવા પહેલાથી જ રજૂ કરવામાં આવ્યા છે અને તારણો નોંધવામાં આવ્યા છે. ૧૯૬૬ ના અપીલ નં. ૨૦૦૧ ના કેસનો સામનો કરતી વખતે અમે ઠરાવ્યું છે કે યુનિયન પુરાવા દ્વારા એ સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયું છે કે વાદી દ્વારા કરવામાં આવેલા ડિફોલ્ટથી ઉદ્ભવેલા કોઈપણ નુકસાન અથવા નુકસાનને કારણે યુનિયન દ્વારા થયેલા નુકસાન અંગે પુરાવા રજૂ કરવા માટે બીજી તક આપવાનો અમે ઇનકાર કરીએ છીએ.

૮.૪) મેસર્સ હિંદ કન્સ્ટ્રક્શન કોન્ટ્રાક્ટર વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્યના કેસમાં આપેલા નિર્ણયોનો ઉલ્લેખ કરવો પણ ફળદાયી રહેશે , જે AIR ૧૯૭૯ SC ૭૨૦ માં નોંધાયેલ

છે, સંબંધિત ફકરા-૭, ૮, ૯ અને ૧૦ અને **AIR ૧૯૮૪ SC ૧૭૦૩** માં નોંધાયેલ એટી બ્રિજ પોલ સિંહ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્યના કિસ્સામાં સંબંધિત ફકરા-૮, ૯, ૧૦ અને ૧૧. રજૂઆતોને ધ્યાનમાં લેતા અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા ચર્ચા કરાયેલ મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાઓને વિગતવાર ધ્યાનમાં લેતા અને ઉપરોક્ત માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત ગુણોત્તરને ધ્યાનમાં લેતા, મારો મત છે કે હાલની અપીલને ફગાવી દેવી જરૂરી છે અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલ વાંધાજનક ચુકાદો અને હુકમનામું માન્ય રાખવું જરૂરી છે.

૯. પરિણામે, હાલની અપીલ નિષ્ફળ જાય છે અને આથી તેને ફગાવી દેવામાં આવે છે. જામનગરના વિદ્વાન છટ્ટા સંયુક્ત સિવિલ જજ (SD) દ્વારા ૧૯૮૫ના સ્પેશિયલ સિવિલ દાવો નં. ૯૮ માં ૨૩.૦૭.૨૦૦૧ ના રોજ પસાર કરાયેલા વાંધાજનક ચુકાદા અને હુકમનામાને આ દ્વારા સમર્થન આપવામાં આવે છે. જો અપીલકર્તા - કોર્પોરેશને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નક્કી કરાયેલ રકમ જમા કરાવી નથી, તો તે આ હુકમની નકલ મળ્યાની તારીખથી આઠ અઠવાડિયાના સમયગાળામાં સંબંધિત ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ જમા કરાવવામાં આવશે અને જો અપીલકર્તાએ રકમ જમા કરાવી હોય, તો તે યોગ્ય ચકાસણી પછી અને RTGS/NEFT દ્વારા યોગ્ય પ્રક્રિયા અનુસર્યા પછી, વર્તમાન હુકમની નકલ મળ્યાની તારીખથી આઠ અઠવાડિયાના સમયગાળામાં પ્રતિવાદીઓ - મૂળ દાવેદારોના પક્ષમાં વિતરિત કરવામાં આવશે. તે મુજબ હુકમનામું કાઢવામાં આવશે. ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ આપવામાં આવશે નહીં.

૧૦. રેકૉર્ડ અને કાર્યવાહી, જો કોઈ હોય તો, તાત્કાલિક સંબંધિત ટ્રાયલ કોર્ટમાં પાછા મોકલવામાં આવે.

સહી/- (ન્યાયમૂર્તી શ્રી હેમંત એમ. પ્રજ્ઞક)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.